

Research Paper

A Systematic Review of the Explanation of the Integrated Framework of Local Management in Peri-Urban Villages (2010-2020)

*Alireza Darban Astane¹, Mohammad Reza Rezvani², Mojtaba Ghadiri Masoum², Masoumeh Ghorbani³

- 1. Associate Professor, Department of Human Geography and planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.
- 2. Professor, Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.
- 3. PhD, Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

Citation: Darban Astane, A., Rezvani, M. R., Ghadiri Masoum, M., & Ghorbani, M. (2024). [A Systematic Review of the Explanation of the Integrated Framework of Local Management in Peri-Urban Villages (2010-2020) (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 15(1), 148-161, <http://dx.doi.org/10.22059/jrr.2023.92920>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrr.2023.92920>

Received: 24 July 2023
Accepted: 30 Nov. 2023

ABSTRACT

Today, optimal management requires the utilization of local capacities and compliance with macro planning policies and systems. Accordingly, paying attention to local governance is the approach every planner uses. Peri-urban villages and especially rural areas of the Tehran metropolitan fringe must have an efficient management framework due to their influence from the city. This is possible when it is possible to identify the desired local management and related components. The review of the previous research shows the Weakness of the existing frameworks in explaining the integrated framework of local management in rural areas. This research has been done to develop a comprehensive framework of effective local governance processes in peri-urban villages with a systematic review.in terms of purpose, this research is basic. The current research has collected the components of local management of peri-urban villages in ten years with a systematic review approach. These components have been collected from 15 databases using 3 specific keywords and a clear and pre-designed strategy. After screening and qualitative evaluation, the final analysis has done on 20 articles—analysis of articles identified six components and 60 sub-components to explain the local management framework. The evaluation of the systematic review studies showed that integrity is a principle in local management. In this field, integrity in executive, structural, laws, financial sources of sustainability, policymaking, citizen-oriented, and vertical should be considered.

Key words:
Local Governance,
Peri-urban villages,
Integrated Man-
agement, System-
atic review

Copyright © 2024, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1. Introduction

villages of cities have many facilities, limitations, opportunities and challenges due to their proximity and physical-

spatial dependence with the city, which do not exist in other villages to such an extent. One of the challenges of managing villages located in the boundaries of cities is the precise definition and determination of the boundaries and how to manage and plan these villages. In other words, the legal breach in the management process of the villages on the outskirts of the cities and the way of encroachment

*** Corresponding Author:**

Alireza Darban Astane, PhD

Address: Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

Tel: +98 (912) 6478965

E-mail: astaneali@ut.ac.ir

and occupation in these areas, very scattered management and multiple management agencies such as the municipality, telecommunications, gas administration, housing foundation, etc., have affected the management process of the peri-urban villages. It has caused many problems and challenges, and these areas have suffered a break in the privacy management process. Villages within the boundaries of metropolises face challenges such as indiscriminate constructions, waste collection methods, a lack of accurate determination of waste disposal locations, and a lack of proper business management mechanisms. The result of such conditions is numerous problems and issues plaguing villages in the boundaries. The villages in Harim have not preserved their rural form and identity, nor have they been accepted as part of the body and identity of the city. The wandering caused by the interference of rural and urban management in the area of Harim causes them to make maximum use of the presence or overlap of the activities of the village councils and municipalities in this area and to make unplanned changes in the use, landscape, and performance of these villages. In this situation, the metropolitan villages lose their productive and economic function and become the living place of the elderly native villagers, the second home of several wealthy citizens, and the dormitory of the city's workforce. Despite conducting studies in the field of peri-urban areas, a comprehensive and logical framework has not yet been presented in relation to the local management of peri-urban villages. Accordingly, this research seeks to explain the theoretical framework of local management of peri-urban villages with an analytical approach and in the form of a systematic review.

2. Methodology

Considering the importance and advantage of using a systematic review to study the background of the research, this article tried to use this method to identify the local management model in peri-urban villages. The statistical population of this systematic study includes all research articles and theses resulting from quantitative and qualitative studies of local integrated management. The reason for choosing the format of the article among the research was methodological, and it corresponded to the objective reality. The production of an article is more than a book and thesis, and in most of the conducted research, an attempt has been made to present a summary of the research report in an article for the information of other researchers and the scientific community.

3. Results

The management of metropolises requires attention to regional dimensions and emphasis on the central neighborhood, on the other hand, the stability of the neighborhood system and wisdom in order to create a balance and balance of the hierarchy of nuclei and areas of population settlement, activity, and services is of particular importance. Today, the need for local management to achieve spatial transformations in any area is a natural thing. Because changes in the rural environment without local management lead to inconsistency between different components in the structural and management areas; from this point of view, local management is formed to attract the conscious and meaningful presence of villagers in various fields of ecological, social, economic, and physical environment, in other words, management local; Using the capacity and cooperation of villagers and paying attention to local priorities and needs has been done. The optimal local management will be possible when the planners can use management components and successful experiences, and realizing this requires a detailed understanding of the components and dimensions of local management and its adaptation to the scope of the study. It is possible in various structural, political, financial, legal, executive, and citizen-oriented fields.

4. Discussion

The management of metropolitan areas requires attention to regional dimensions and emphasis on the central neighborhood; on the other hand, the stability of the neighborhood system and wisdom in order to create balance and coordination between the hierarchy of core and areas of population settlement, activity and services is of special importance. Today, the need for local management is vital to achieve spatial developments in any area because, basically, changes in the rural area without local management lead to inconsistency between different components in the structural and management areas. For this reason, local management is formed to attract the conscious presence of villagers in various environmental, ecological, social, economic and physical fields. In other words, local management is formed based on the use of local capacities, cooperation of villagers, attention to local priorities and needs. In this study, with the aim of developing a local integrated management framework, a systematic review of resources was done. Based on this, the main components of the local integrated management framework include; Structural integrity, executive integrity, legal integrity and sustainable financial resources, territorial and political integrity, citizen-oriented and functional integrity. Each of these components has an important role in realizing the goals of integrated local management.

5. Conclusion

As shown in the diagram, the summation of the components of local management is defined in six areas and these components are interdependent and cannot be considered separately, on the other hand, local management requires the satisfaction of the stakeholders (local community) and in this area citizen-oriented It is considered as a principle and citizenship orientation can be considered in all dimensions of integration. In the local planning system, paying attention to the views of people in the executive areas and formulating policies and laws should follow the wishes of the citizens and pay attention to the existing and desirable situation of the peri-urban villages, on the other hand, it exists in such a way that these villages have mainly taken on a functional and industrial nature and from then on the villagers are required to go to Tehran to receive their services. Also, based on the evaluation of the studies, it must be acknowledged that the rural management of Tehran must be consistent with the urban management, and it cannot be. These villages were considered as a separate model.

Acknowledgments

This paper was extracted from the doctoral thesis of the fourth author in Department of Human Geography and planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

مرور نظام‌مند تحلیلی چهارچوب یکپارچه مدیریت محلی در روستاهای پیراشهری (سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۲۰)

*علیرضا دربان آستانه^۱، محمدرضا رضوانی^۲، مجتبی قدیری معصوم^۳، معصومه قربانی^۴

۱- دانشیار، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیه، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
 ۲- استاد، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیه، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
 ۳- دانش‌آموخته دکتری، جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده جغرافیه، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۲۴ آبان ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۰۱ تیر ۱۴۰۲

امروزه مدیریت مطلوب مستلزم بهره‌مندی از ظرفیت‌های محلی و انطباق آن با نظام و سیاست‌های برنامه‌ریزی کلان است. بر این اساس رویکرد همه برنامه‌ریزان توجه به مدیریت محلی است. روستاهای پیراشهری و به‌ویژه روستایی حریم کلان‌شهرها به دلیل تأثیرپذیری از شهر باید از چهارچوب مدیریتی کارآمد برخوردار باشد و این امر زمانی میسر است که بتوان مدیریت محلی مطلوب و مؤلفه‌های مرتبط را شناسایی کرد. مرور پژوهش‌های پیشین نشان‌دهنده ضعف چهارچوب‌های موجود در تبیین چهارچوب یکپارچه مدیریت محلی در مناطق روستایی است. هدف این تحقیق، توسعه چهارچوبی جامع از فرایندهای مؤثر مدیریت محلی در روستاهای پیراشهری با رویکرد مرور نظام‌مند است. پژوهش حاضر از نظر هدف، بنیادی است، و با رویکرد مرور نظام‌مند ادبیات مرتبط با مؤلفه‌های مدیریت محلی روستاهای پیراشهری را در بازه زمانی ده‌ساله (۲۰۱۰-۲۰۲۰)، با استفاده از ۳ کلیدواژه مشخص و راهبرد شفاف و از پیش طراحی شده، از ۱۵ پایگاه‌های اطلاعاتی، جمع‌آوری شد. پس از غربالگری و ارزیابی کیفی، تحلیل نهایی بر روی ۲۰ مقاله انجام شد. با تحلیل مقاله‌ها شش مؤلفه و ۶۰ زیرمؤلفه برای تبیین چهارچوب مدیریت محلی شناسایی شد. ارزیابی مطالعات حاصل از مرور نظام‌مند نشان داد در حوزه مدیریت محلی، یکپارچگی به‌عنوان یک اصل مهم شناخته می‌شود و در این راستا، یکپارچگی در حوزه‌های اجرایی، ساختاری، عمودی، قوانین و منابع مالی پایدار، سیاست‌گذاری، و شهروندمداری باید مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها:

مدیریت محلی، روستاهای پیراشهری، یکپارچگی، سیاست‌گذاری

مقدمه

نیروی کار، افزایش قیمت زمین به دلیل بورس‌بازی زمین و تغییر الگوی توسعه‌ای است. (Pradoto, 2012)؛ بنابراین، به‌رغم برخورداری نواحی پیراشهری از قابلیت بسیار بالا برای بهبود شرایط اقتصادی در منطقه، جنبه‌های منفی نیز در ارتباط با انتقال اجتماعی و اقتصادی وجود دارد. امروزه یکی از مهم‌ترین چالش‌های مدیریت حریم کلان‌شهرها در جهان، اجماع بر سر نحوه برخورد با سکونتگاه‌های واقع در حریم، خصوصاً روستاها است. با توجه به مأموریت ویژه حریم کلان‌شهرها که مبتنی بر نوعی آینده‌اندیشی برای تأمین نیازهای آینده کلان‌شهرها به فضای اسکان، فعالیت و فراغت جمعیت روزافزون ساکن و مهاجر به این شهرها است، نحوه مدیریت این فضاها از پیچیدگی و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Khalji, 2020). روستاهای حریم شهرها به دلیل نزدیکی مکانی و وابستگی فضایی - کالبدی با شهر از امکانات، محدودیت‌ها، فرصت‌ها و چالش‌های متعددی برخوردار هستند که در دیگر روستاها این موارد با چنین شدتی

در دهه‌های اخیر، دستیابی به مدیریت بهینه و مناسب سکونتگاه‌های روستایی واقع در حاشیه شهرها، به‌عنوان یکی از اولویت‌های اصلی در دستور کار جوامع قرار گرفته است (Lin et al., 2016) و به همین دلیل بررسی و تحلیل پیچیدگی فزاینده الگوهای سکونتگاهی به‌ویژه سکونتگاه‌های واقع در حاشیه شهرها بسیار مهم است (Champion & Hugo, 2017). در حقیقت فقدان اطلاعات اولیه در خصوص پیچیدگی‌های روابط پیراشهری موجب کنار گذاشته شدن سکونتگاه‌های روستایی در برنامه‌ریزی‌های کشورهای در حال توسعه شده است (Sivaramakrishnan & Bandyopadhyay, 2013). مهم‌ترین ویژگی‌های رایج مرتبط با فرایند پیراشهری در شهرها، تبدیل ساختار اقتصادی از اقتصاد مبتنی بر کشاورزی (در روستاها) به اقتصاد مبتنی بر تولید و خدمات (در شهرها)، رشد سریع جمعیتی به دلیل مهاجرت

* نویسنده مسئول:

دکتر علیرضا دربان آستانه

نشانی: تهران، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی.

تلفن: ۶۴۷۸۹۶۵ (۹۱۲) ۰۹۸+

پست الکترونیکی: astaneali@ut.ac.ir

است. به گفته لمبتون اساس حیات اجتماعی ایران بر روستاها استوار است (Lambton, 1993: 12). روستاهای ایران از زمان‌های گذشته تا به امروز با مشکلات بسیار زیادی روبه‌رو بوده‌اند که از جمله آن می‌توان به عدم توجه مدیریت پایدار در روستاها اشاره کرد که خود زمینه‌ساز ایجاد مسائل و چالش‌هایی نظیر مهاجرت روستائیان به شهر، عدم مشارکت مردمی در فعالیت‌ها، برنامه‌ریزی دستوری، بیکاری جوانان و مانند آن بوده است (Mousavi & Badri, 2013: 79). در این راستا وجود مدیریت محلی (دهیار) برای برقراری امور و سازمان‌دهی برنامه یا چهارچوب مشخص که به بررسی و شناسایی مشکلات روستا و اتخاذ بهترین راه‌حل ممکن برای رفع آن‌ها می‌پردازد ضروری به نظر می‌رسد. استقرار در پیرامون شهر و بهره‌مندی از شبکه ارتباطی مناسب، استفاده از زیرساخت‌ها و خدمات شهری به‌ویژه در زمینه‌های اقتصادی و فرهنگی - اجتماعی را برای این دسته از روستاها امکان‌پذیر می‌سازد. فرصت‌های شغلی بیشتر در بخش خدمات، زمینه تأمین درآمد و اشتغال را برای ساکنین روستاهای واقع در حریم شهرها فراهم آورده است؛ به‌گونه‌ای که گروهی از این روستاها، کارکرد خوابگاهی یافته‌اند. در بعد کالبدی نیز زمین‌های زراعی روستاهای پیراشهری به‌عنوان مهم‌ترین مقصد مهاجرین و همچنین متأثر از گسترش فیزیکی شهر، ارزش تجاری یافته و بازار خریدوفروش زمین‌های زراعی و تبدیل آن‌ها به زمین‌های مسکونی، خدماتی و کارگاهی رونق می‌گیرد. در این میان، افزون بر اینکه کالبد روستا دستخوش تغییر کارکرد و ماهیت می‌شود، به‌تدریج طبقه‌ای از صاحبان درآمدهای هنگفت شکل می‌گیرد که خود عامل تشدید و رونق بازار زمین در روستا می‌شود (Veenuhizev, 2002: 10). باتوجه‌به اینکه گسترش بی‌رویه شهرها یک مشکل جهانی است و پیش‌بینی می‌گردد که تا سال ۲۰۲۵ (Curran, 2006: 19) در سال‌های اخیر توجه به برنامه‌ریزی و مدیریت کالبدی سکونتگاه‌های روستایی به‌منظور یافتن مطلوب‌ترین وضعیت سازگاری بین فضا و جامعه، در دستور کار سازمان‌ها و نهادهای توسعه روستایی قرار گرفته است. بر این اساس فعالیت‌های منسجم و منظمی که به‌منظور سامان‌دهی و بهسازی محیط کالبدی سکونتگاه‌های روستایی انجام گرفته، مورد توجه برنامه‌ریزان و مدیران واقع شده است. آن‌ها می‌کوشند تا بستر مناسبی برای کاهش آسیب‌های کالبدی و همچنین توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی فراهم آورند تا رویکرد مناسبی برای توسعه مناطق روستایی، شناسایی فرصت‌ها، چالش‌ها، نقاط قوت و ضعف و امکانات توسعه همه‌جانبه و پایدار کالبدی در عرصه‌های روستایی و نیز رویکردها و سیاست‌های مدیریت روستایی با تأکید بر توسعه کالبدی در برنامه‌های خود قرار دهند. توسعه کالبدی و هم‌چنین کاهش آسیب‌های کالبدی و زیرساختی مناطق روستایی نیازمند مدیریت و رویکردی جدید در مدیریت توسعه کالبدی و محلی است و الگوی حکمروایی

وجود ندارد. از چالش‌های مدیریت روستاهای واقع در حریم شهرها، تعریف و تعیین دقیق حریم و نحوه مدیریت و برنامه‌ریزی این روستاها است. به بیانی دیگر گسیختگی قانونی در فرایند مدیریت روستاهای پیرامون شهرها و چگونگی اختیار دخل و تصرف در این نواحی، مدیریت بسیار پراکنده و دستگاه‌های متعدد مدیریتی از قبیل شهرداری، مخابرات، اداره گاز، بنیاد مسکن و مانند آن فرایند مدیریت روستاهای پیراشهری را دچار مشکلات و چالش‌های متعددی کرده است و این نواحی باعث گسیختگی در فرایند مدیریت حریم شده است. روستاهای واقع در حریم کلان‌شهرها با چالش‌هایی نظیر ساخت‌وسازهای بی‌رویه، نحوه جمع‌آوری پسماند، عدم تعیین دقیق مکان دفع پسماند، فقدان سازوکار مناسب به‌منظور مدیریت کسب‌وکارها روبه‌رو هستند (Sheikhi & Shabestar, 2017). نتیجه چنین شرایطی، مشکلات و مسائل متعددی است که گریبان روستاهای واقع در حریم را گرفته است. روستاهای واقع در حریم، نه شکل و هویت روستایی خود را حفظ کرده‌اند و نه به‌عنوان بخشی از کالبد و هویت شهر پذیرفته شده‌اند. سرگردانی ناشی از تداخل مدیریت روستایی و شهری در محدوده حریم، موجب می‌شود که از خلأ حضور یا همپوشانی فعالیت دهیاری‌ها و شهرداری‌ها در این محدوده حداکثر استفاده را ببرند و اقدام به ایجاد تغییرات بدون برنامه در کاربری، منظر و عملکرد این روستاها کنند. در این وضعیت، روستاهای کلان‌شهری، کارکرد تولیدی و اقتصادی خود را از دست داده و به محل زندگی روستائیان بومی سالمند، خانه دوم تعدادی شهروند متمول و خوابگاه نیروی کار شهرها تبدیل می‌شود. باوجود انجام مطالعات در حوزه مناطق پیراشهری، هنوز چهارچوب جامع و منطقی در ارتباط با مدیریت محلی روستاهای پیراشهری ارائه نشده است بر همین اساس پژوهش حاضر با رویکرد تحلیلی و در قالب مرور نظام‌مند به دنبال تبیین چهارچوب نظری مدیریت محلی روستاهای پیراشهری است.

مروری بر ادبیات موضوع

مدیریت عامل مهمی در حیات، رشد و بالندگی یا مرگ یک جامعه است و روند حرکت از وضعیت موجود به‌سوی وضعیت مطلوب را کنترل می‌کند. نواحی روستایی باتوجه‌به نقشی که در حیات اقتصادی و اجتماعی کشورها و به‌ویژه در تولید محصولات کشاورزی و غذایی ایفا می‌کنند از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای در توسعه ملی و سرزمینی برخوردارند و بدون سازمان‌دهی و توسعه این مناطق، برنامه‌های توسعه با ناکامی مواجه خواهد شد (Mahdavi & Najafi Kani, 2015: 21). در این راستا از زمانی که به توسعه روستایی توجه شد، مدیریت روستایی نیز موردنظر برنامه‌ریزان و صاحب‌نظران قرار گرفت. موضوع مدیریت روستایی در ایران طی چند دهه گذشته و شاید در یک‌صد سال اخیر در ابعاد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین چالش‌های پیش‌روی برنامه‌ریزان و کارشناسان بوده

روش‌شناسی تحقیق

هدف پژوهش حاضر توصیفی و راهبردی اجرای آن مرور نظام‌مند است. مرور تحقیقات گذشته به شیوه‌های مختلفی انجام می‌شود؛ یکی از شناخته‌شده‌ترین آن‌ها مرور نظام‌مند است که نوعی مطالعه و تحلیل ثانویه مطالعات پیشین است که چند تفاوت مشخص با مطالعات مروری دارد. این تفاوت‌ها نیز عمدتاً در راستای رفع مشکلات یا محدودیت‌های مطالعات مروری بوده است. در یک مطالعه مروری منظم، جست‌وجو در منابع باهدف یافتن یا استخراج مطالعات اولیه مرتبط باهدفی معین به‌واسطه شیوه و راهبردی کاملاً تعریف‌شده و شفاف صورت می‌گیرد. به‌عبارت‌دیگر، مشکل یا محدودیت موجود در مطالعات مروری، که جامعیت نداشتن یافته‌های مطالعات اولیه است، در مطالعات مرور منظم بسیار کمتر است. بنابراین، با توجه به اهمیت و مزیت به‌کارگیری مرور نظام‌مند برای مطالعه پیشینه تحقیق، در این مقاله سعی شد برای شناسایی الگوی مدیریت محلی در روستاهای پیراشهری از این روش استفاده شود. قلمرو مطالعه نظام‌مند حاضر شامل کلیه مقالات پژوهشی و پایان‌نامه‌های حاصل از مطالعات کمی و کیفی مدیریت یکپارچه محلی است. علت انتخاب قالب مقاله از بین پژوهش‌های انجام‌شده، علتی روش‌شناختی و متناظر با واقعیت عینی بوده است؛ تولید مقاله بیش از کتاب و پایان‌نامه بوده و نیز در اغلب پژوهش‌های انجام‌شده تلاش شده تا خلاصه گزارش پژوهشی در یک مقاله، برای اطلاع سایر پژوهشگران و اجتماع علمی ارائه شود. در واقع به‌منظور تدوین چهارچوب نظری و شناخت مؤلفه‌های مرتبط در زمینه مدیریت یکپارچه محلی از روش مرور نظام‌مند مبتنی بر مطالعات انجام‌شده استفاده می‌شود و انجام فرا ترکیب زمانی میسر است که مرور نظام‌مند به‌صورت جامع انجام‌شده تا بتوان مؤلفه‌ها را دسته‌بندی و اولویت‌بندی نمود، از سوی دیگر روش فراتحلیل مستلزم شناسایی ارتباط بین مؤلفه‌ها است که این امر منوط به شناخت مؤلفه‌ها است.

معیارهای ورود و خروج

معیارهای ورود و خروج مطالعات مورد بررسی به شرح زیر است:

۱. مقالات خارجی منتشرشده در بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ و مقالات داخلی از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ و موضوع مقاله به نحوی در زمینه مدیریت محلی و روستاهای پیراشهری و یا موضوعات مرتبط با آن باشد.
۲. مقاله‌های انتشار یافته به زبان فارسی و انگلیسی باشد.
۳. مقاله دارای ساختار کامل باشد.
۴. مقاله در مجله‌های علمی - پژوهشی چاپ شده باشد.
۵. متن مقاله کامل و قابل دانلود باشد (مقالاتی که تنها چکیده آن‌ها در دسترس بود، در نظر گرفته نشدند). تا بتوان به مطالعات

خوب به‌عنوان رویکردی مناسب که زمینه و امکان دخالت مردم در فرایند برنامه‌ریزی از تصمیم‌گیری تا اجرا را فراهم می‌سازد و هدف نهایی آن نیز توسعه پایدار است الگوی مناسبی برای هدایت و مدیریت توسعه کالبدی در مناطق روستایی است (Badri et al., 2012). حکمروایی روستایی عمدتاً با رویکرد سرزمینی و در بستر توسعه پایدار به انجام می‌رسد و از آنجاکه محیط کالبدی بستر مناسبی برای توسعه پایدار فراهم می‌آورد، اتخاذ رویکرد نظام‌مند که همان برقراری حکمروایی مطلوب در مناطق روستایی است امری حیاتی است (Portahari & Naqvi, 2012). رویکرد حکمروایی روستایی به مدیریت را می‌توان نقطه اوج علم مدیریت روستایی دانست، زیرا که این رویکرد با تأکید بر هویت محلی و مدیریت محلی، میدان عمل روستائیان و نهادهای محلی را وسیع و قدرت عمل آن‌ها را افزایش می‌دهد. در واقع هویت محلی مبنای اصلی محلی‌گرایی و اداره محلی امور جامعه در قالب عنوان مدیریت محلی است، واژه‌های که در بطن آن‌ها تمرکززدایی، خودگردانی، مشارکت محلی، مشروعیت محلی، توسعه محلی و خوداتکایی محلی نهفته است. این رهیافت تلاشی است برای یافتن راه‌حل‌های جدید برای ضعف‌ها و شکست‌های ناشی از رهیافت‌های از بالا به پایین در فرایند توسعه روستایی و تأکید می‌کند بر توانمندی جوامع محلی و نقش مستقیمی که باید در فرایند توسعه جامعه خویش همراه با بخش دولتی و سازمان‌های غیردولتی داشته باشند. حکمروایی روستایی به‌عنوان فرایندی نوین در حکومت با دارا بودن شاخص‌های خاص خود می‌تواند مباحث نوینی در زمینه مدیریت روستایی مطرح کند و سبب توانمندسازی ساکنین و هم‌چنین نهادهای محلی روستایی در زمینه‌های متفاوت مدیریت اعم از تصمیم‌سازی، اجرا و ارزیابی شود (Morrison, 2014). بنابراین رویکرد حکمروایی روستایی مبنایی مطلوب در روند توسعه پایدار سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و سرزمینی و مدیریت نوین روستایی کشور است (Kardos, 2012). در حال حاضر روند افزایش جمعیت و وسعت شهرها در کشورهای در حال توسعه بیش از کشورهای توسعه‌یافته است (Firouznia et al., 2010: 125). در ایران، مطالعه نتایج سرشماری‌ها در طی شصت سال گذشته نشان می‌دهد که سهم جمعیت شهرنشین از ۳۱/۵ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۷۴ درصد در سال ۱۳۹۵ تغییر یافته است (Statistical Center of Iran, 2016). در عین حال، گسترش سریع شهرها آثار زیان‌باری بر محیط بر جای می‌گذارد. گسترش فیزیکی شهر، جذب جمعیت مهاجر به روستاهای حاشیه شهری و توسعه فیزیکی روستاهای مذکور به‌سوی شهر، به‌مرور زمینه ادغام روستاها را در شهر فراهم آورده است، از سوی دیگر مدیریت روستاهای پیراشهری مستلزم نگاه مدیریت یکپارچه روستا و شهر است. مدیریت مطلوب روستایی در مناطق کلان‌شهری باید بر مبنای تجارب موفق و الگوهای جهانی باشد که در این پژوهش با رویکرد مرور نظام‌مند در پی دستیابی به چهارچوب مناسب خواهیم بود.

دسته اول و معتبر در زمینه مورد نظر دسترسی پیدا کرد.

راهبرد جستجو

به منظور ارزیابی مطالعات انجام شده در حوزه مدیریت محلی و روستاهای پیراشهری در مطالعات داخلی کلیدواژه‌هایی همچون مدیریت روستایی، مدیریت یکپارچه، مدیریت محلی استفاده می‌شود و از پایگاه‌های علمی پژوهش داخلی مانند مگیران، جهاد دانشگاهی، پایگاه استنادی جهان اسلام و سامانه نشر مجلات علمی دانشگاهی استفاده شد. در مطالعات خارجی هم به منظور تبیین یافته‌ها از واژگان Rural management, integrated management, local management از پایگاه‌های علمی ساینس دایرکت، الزبور، گوگل اسکالر، ویلی و اسپرینگر استفاده شد و در مجموع ۲۰ مطالعه علمی است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

در بخش یافته‌های توصیفی، شش شاخص مطالعه شده که در ادامه توضیح داده می‌شود. در جستجوی اولیه، بر اساس کلیدواژه‌های مشخص، ۱۲۱ مقاله شناسایی شد که در سه مرحله بر اساس معیارهای خروج و ورود غربالگری شدند. بیشترین مقاله از پایگاه و مجله‌های علمی الکترونیکی، به ترتیب از پایگاه Sage (سه مقاله) Emerald (دو مقاله) Elsevier (یک مقاله) Google scholar (شش مقاله)، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) (چهارمقاله) پایگاه اطلاعات نشریات کشور (Magiran) (دو مقاله) و مجلات تخصصی نور (Noormag) (چهارمقاله)، به دست آمد.

پس از بررسی انتقادی مقالات، ۲۰ مقاله در زمینه مدیریت محلی روستاهای پیراشهری در مناطق جهان مختلف به دست آمد. از بین مقاله‌ها، ۱۲ مقاله (۶۰ درصد) در زمینه مدیریت محلی و ۶ مقاله در رابطه با مدیریت مناطق روستایی پیراشهری (۳۰ درصد) و ۲ مقاله در رابطه با معیارهای مدیریت مطلوب مناطق بودند.

توجه به بخش مدیریت محلی به ویژه در نواحی روستایی در مقاله‌ها از سال ۲۰۰۰ شروع شده و تا سال ۲۰۲۰ روند صعودی داشته که این امر بیانگر افزایش توجه پژوهشگران به اهمیت مطالعه این موضوع است.

به لحاظ روش‌شناسی پژوهش مورد استفاده در مقاله‌ها، ۱۱ مقاله به روش کمی و بقیه به ترتیب به صورت کیفی (چهارمقاله)، آمیخته (سه مقاله) مطالعه موردی (دو مقاله) انجام گرفته است. روش‌ها و فنون به کاررفته در پژوهش‌ها عبارت‌اند از: پرسش‌نامه، مصاحبه، روش پژوهش اسنادی، تحلیل ثانویه و فنون آماری.

از نظر حوزه پژوهشی، مطالعات به ترتیب توسط پژوهشگران حوزه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی ۷ مورد، شهرسازی و

برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۴ مورد، معماری ۲ مورد، علوم اجتماعی ۳ مورد و سایر رشته‌ها ۴ مورد بوده است.

اغلب مقاله‌های منتخب، در زمینه مدیریت محلی مناطق پیراشهری، در داخل کشور معطوف به کلان‌شهر تهران با ۶ مورد، مشهد، اصفهان، سیستان و بلوچستان و کرمانشاه هر کدام یک مورد بوده است و در حوزه بین‌الملل مطالعات در منطقه آسیا و اقیانوسیه ۶ مورد، اروپا ۲ و امریکای شمالی ۲ مورد بوده است.

مؤلفه‌های تبیینی مدیریت محلی

مدیریت محلی به‌عنوان فرایند اثرگذار در اجتماع محلی مطرح است. به‌طوری‌که با توجه به اهمیت تحولات فضایی، مدیریت محلی جهت بهبود ابعاد محیطی-اکولوژیک، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی- زیربنایی ارائه شده است. از چالش‌های بسیار مهم در فرایند برنامه‌ریزی برای بهبود شاخص‌های تحولات فضای روستایی، میزان توجه مدیریت محلی است. از این رو، مدیریت محلی، به مثابه یکی از اصلی‌ترین انواع نهادها و تشکلهای نیمه‌رسمی در ایران، جدیدترین بازیگر در عرصه مدیریت محلی محسوب می‌شوند. بنابراین، شناخت عملکرد مدیریت محلی در فرایند تحولات فضای روستایی؛ علاوه بر اینکه به بهبود فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی-اکولوژیک روستائیان مدد می‌رساند؛ اهمیت ارتباط بین مدیریت محلی و بهبود شاخص‌ها در فرایند تحولات فضای روستایی را نیز آشکار می‌سازد. از همین رو، در سال‌های اخیر، بحث توجه به مقوله مدیریت محلی برای بهبود فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی موجود و پیشرو، به صورت گسترده در سطح جامعه و محافل دانشگاهی و سازمان‌های اداری مطرح شده است؛ و کاربرد آن در عرصه‌های مختلف محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی- زیربنایی در فرایند برنامه‌ریزی و مدیریت بسیار ضروری و با اهمیت قلمداد شده است. سرانجام اینکه بهبود عملکرد مدیریت محلی در نواحی روستایی باعث بهبود تحولات فضایی سکونتگاه‌های روستایی می‌شود. ارزیابی مدیریت محلی در روستاهای پیراشهری به نسبت سایر روستاها از ارجحیت بیشتری برخوردار است و این امر به دلیل وجود تعاملات مختلف با کلان‌شهرها و انطباق‌پذیری از مدیریت شهری است بر همین اساس شناخت مؤلفه‌های مرتبط با مدیریت محلی در روستاهای پیراشهری در مطالعات داخلی و خارجی مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گرفته است. در این مرحله، با تحلیل چهارچوب ۲۰ پژوهش نهایی و مراجعه مکرر به اهداف پژوهش، از ارتباط داده‌ها با اهداف پژوهش اطمینان حاصل شد. در مرحله بعد، فرآیندهایی شناسایی شد که در مطالعات حاضر درباره مدیریت محلی کلان‌شهرها و ارتباط آن با روستاهای پیراشهری مورد تأکید قرار گرفته بودند. **جدول شماره ۲ و ۳** جزئیات مطالعات حاضر در پژوهش را نشان می‌دهد.

از مقاله‌های منتخب در حوزه مدیریت محلی، ۲۰ مقاله

منطبق با مدیریت مطلوب صورت گرفته است، بر همین اساس مؤلفه‌های مدیریت محلی بر مبنای مطالعات صورت گرفته در حوزه‌های مرتبط و الگوهای موفق خارجی در شش حوزه، یکپارچگی ساختاری و اجرایی، یکپارچگی قوانین و منابع مالی پایدار، یکپارچگی قلمرو و سیاست‌گذاری شهری، شهروندمداری و یکپارچگی عمودی تقسیم شده‌اند.

معطوف به ارتباط مدیریت محلی نواحی روستای با کلان‌شهرها و ارتباط متقابل شهر و روستا بوده است همان‌گونه که در جدول شماره ۲ مشخص شده است، مطالعات انجام شده در دو حوزه داخلی و خارجی به تفکیک مؤلفه‌های دسته‌بندی شده مشخص شده است باتوجه به اینکه هدف این پژوهش تبیین مؤلفه‌ها بوده است و کمتر به ارزیابی مدیریت محلی اشاره شده است بنابراین دسته‌بندی مؤلفه‌ها عمدتاً با رویکرد یکپارچگی و

جدول ۱. تعداد مقاله‌های ارزیابی شده بر مبنای بازه زمانی.

سال	تعداد	سال	تعداد
۲۰۰۰-۲۰۱۰	۴	۱۳۹۵-۱۳۹۰	۵
۲۰۱۰-۲۰۲۰	۶	۱۴۰۱-۱۳۹۵	۵
مجموع	۱۰	مجموع	۱۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

جدول ۲. مؤلفه‌های تبیینی مدیریت محلی روستاهای پیراشهری در مقاله‌های منتخب.

مطالعات	یکپارچگی ساختاری	یکپارچگی اجرایی	یکپارچگی قوانین و منابع مالی پایدار	قلمرو و سیاست‌گذاری شهری	شهروندمداری	یکپارچگی عمودی
فیضی و برک پور (۲۰۲۲)			✓	✓	✓	
اسماعیلی و همکاران (۲۰۲۲)	✓	✓				✓
شیخی و شبستر (۲۰۱۷)	✓		✓		✓	
نوری و دریاباری (۲۰۱۷)	✓				✓	✓
برک پور و همکاران (۲۰۱۲)	✓		✓	✓		
سبحانی و همکاران (۲۰۱۹)	✓		✓			✓
شفیعی ثابت و ابراهیم پور (۲۰۱۹)	✓			✓	✓	
پور کریمی و همکاران (۲۰۱۸)	✓			✓	✓	
خاتم و همکاران (۲۰۲۱)	✓		✓			✓
مشیری و همکاران (۲۰۱۶)	✓		✓	✓		
Rakodi (2003)	✓					✓
Markowski (2011)	✓		✓			✓
Healey (2010)	✓				✓	
World Bank Group (2020)	✓					✓
Portney (2009)	✓		✓			✓
Ferry et al. (2018)	✓		✓		✓	
Portney (2016)	✓					✓
D. Stead; H. Geerlins (2005)			✓	✓		
Paul & Sen (2017)			✓			
UK Cabinet Office (2018)	✓				✓	✓

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

مؤلفه‌های مختلف در حوزه‌های ساختاری و مدیریتی می‌شود، از این جهت، مدیریت محلی برای جلب حضور آگاهانه و معنادار روستائیان در عرصه‌های مختلف محیطی اکولوژیک اجتماعی، اقتصادی، کالبدی شکل می‌گیرد به سخن دیگر مدیریت محلی؛ استفاده از ظرفیت و همکاری روستائیان و توجه به اولویت‌ها و نیازهای محلی صورت گرفته است. در مرحله ترکیب داده‌ها، بر اساس جداول شماره ۲ و ۴، و برای دستیابی به هدف پژوهش، تمام جدول‌ها توسط تیم پژوهش مرور شد و الگوی چهارچوب نظری نهایی تدوین شد. در ادامه درباره هر مؤلفه توضیح داده می‌شود. برای مدیریت محلی مناطق روستایی پیراشهری، شش مؤلفه مورد ارزیابی قرار گرفت، همان گونه که در جدول شماره ۴ مشخص شده است.

یکپارچگی ساختاری

یکی از مؤلفه‌های مؤثر در مدیریت محلی روستاهای پیراشهری، یکپارچگی در ساختارها است و این مؤلفه دارای ۱۵ شاخص است، بر اساس ارزیابی صورت گرفته، عدم تداخل و هم‌پوشانی وظایف سازمانی (۱۳ مطالعه)، یکپارچگی و انسجام در سیاست‌های تبیینی (۱۲ مطالعه) و مشارکت و هم‌افزایی سازمان‌های غیردولتی در مدیریت محلی (۱۱ مورد) از مهم‌ترین ابعاد مؤلفه یکپارچگی سیاستی است، در واقع می‌توان گفت مدیریت محلی بدون یکپارچگی در ساختارها میسر نخواهد بود و این امر به‌وضوح در مطالعات انجام شده مشخص است. از سوی دیگر تقویت هماهنگی‌ها و توجه به رویکرد تعاملی در مدیریت محلی از مهم‌ترین راهبردهای یکپارچگی ساختاری خواهد بود.

همان گونه که در جدول شماره ۲ مشخص شده است مدیریت محلی با یکپارچگی ارتباط متقابل دارد و این امر زمانی میسر است که بتوان ارتباط متعادلی بین مناطق روستایی و کلان‌شهرها اجرایی کرد. همان گونه که مشخص شده است عمده مطالعات داخلی معطوف به رویکرد سیاست‌گذاری و شهروندمداری بوده است و مطالعات خارجی هم به مقولات سیاست‌گذاری و رویکرد یکپارچگی تعاملی و عمودی اشاره کرده‌اند. در جدول شماره ۳، مطالعات انجام شده به تفکیک مطالعات داخلی و خارجی بر مبنای سال چاپ مقالات و تفکیک مقالات داخلی و خارجی کدگذاری شده‌اند تا فرایندها و مؤلفه‌های مدیریت محلی بر اساس کد نویسندگان مشخص شود.

بعد از مشخص شدن مؤلفه‌های مرتبط با مدیریت محلی نواحی روستایی، در گام بعدی شاخص‌های تبیینی هر مؤلفه بر اساس مطالعات انجام شده مورد ارزیابی قرار گرفته بر اساس بیشترین میزان فراوانی و ارجاعات انجام شده توسط نویسندگان مشخص شده و نتایج این ارزیابی‌ها در جدول شماره ۴ مشخص شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

مدیریت کلان‌شهرها مستلزم توجه به ابعاد منطقه‌ای و تأکید بر محله محوری است، از سوی دیگر پایداری نظام و خرد محله‌ای به منظور ایجاد تعادل و توازن سلسله‌مراتب هسته‌ها و حوزه‌های استقرار جمعیت، فعالیت و خدمات، اهمیت ویژه‌ای دارد. امروزه نیاز به مدیریت محلی برای به دستیابی به تحولات فضایی در هر ناحیه‌ای امری طبیعی است؛ چراکه اساساً تحولات فضای روستایی بدون مدیریت محلی منجر به ناهماهنگی بین

جدول ۳. کدگذاری مطالعات انجام شده حوزه مدیریت محلی.

کد	نویسنده	کد	نویسنده
۱۱	Rakodi (2003)	۱	فیضی و برک پور (۲۰۲۲)
۱۲	Zamora & Merinero (2012)	۲	اسماعیلی و همکاران (۲۰۲۲)
۱۳	Paul & Sen (2017)	۳	شیخی و شبستر (۲۰۱۷)
۱۴	Markowski (2011)	۴	نوری و دریاباری (۲۰۱۷)
۱۵	Healey (2010)	۵	برک پور و همکاران (۲۰۱۲)
۱۶	World Bank Group (2020)	۶	سبحانی و همکاران (۲۰۱۹)
۱۷	Portney (2009)	۷	شفیعی ثابت و ابراهیم پور (۲۰۱۹)
۱۸	Ferry et al. (2018)	۸	پورکریمی و همکاران (۲۰۱۸)
۱۹	UK Cabinet Office (2018)	۹	خاتم و همکاران (۲۰۲۱)
۲۰	Portney (2016)	۱۰	مشیری و همکاران (۲۰۱۶)

جدول ۴. فرایندها و مؤلفه‌های مدیریت محلی نواحی روستایی.

فرایند	ابعاد	نویسندگان
یکپارچگی ساختاری	افزایش اختیارات سیاست‌گذاری در امور کلان‌شهر تهران به مدیریت محلی	۱,۴,۶,۹
	هماهنگی افقی بخش‌های سیاستی (خدمات متعدد) (سطوح مختلف حکومتی) و فراتر از مرزهای اجرایی	۲,۴,۶
	هماهنگی و یکپارچگی میان بخش‌ها و نهادهای مدیریت محلی	۲,۵,۷
	تلاش در جهت شکل‌گیری سازوکار و حکمرانی یکپارچه	۱,۲,۴,۶
	درک و فهم مشترک از مشکلات شهروندان توسط سازمان‌های ذی‌ربط	۳,۹,۱۴
	عدم تداخل و هم‌پوشانی در شرح وظایف و مسئولیت‌های سازمان‌های ذی‌ربط	۱,۲,۳,۵,۶,۷,۹,۱۰,۱۳,۱۴,۱۸,۱۹,۲۰
	تعامل سازنده مدیریت محلی با بخش‌های دولتی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با اداره منطقه	۱,۵,۹,۱۶,۱۸
	تنظیم مناسبات دولت و مدیریت محلی با رویکرد اعتماد به مدیریت محلی	۲,۴,۵,۸
	یکپارچگی اجرای فعالیت‌ها و اقدامات	۲,۴,۵,۹
	یکپارچگی و انسجام سیاستی	۱,۲,۳,۵,۷,۸,۹,۱۰,۱۵,۱۸,۱۹
	مشارکت نهادهای غیردولتی و مردمی، مشارکت میان دولت‌های محلی و سایر ذی‌نفعان	۱,۳,۴,۵,۶,۹,۱۴,۱۶,۱۹,۱۰
	آمادگی و همکاری نهادهای مدیریتی (شوراه‌دهیاری)	
	ایجاد زمینه ادراک شهروندان، متخصصان و مدیران از ضرورت یکپارچگی	۴,۷,۸,۱۶,۱۹
	واگذاری اختیارات جدید به مدیریت محلی	۲,۱۴
یکپارچگی اجرایی	بهره‌مندی از فرصت‌های سرمایه‌گذاری مناسب	۱,۳,۴,۶,۸
	چابک‌سازی، کوچک‌سازی، هوشمندسازی با تحول در فرایندها و رویه‌های اجرایی	۷,۹,۱۶
	انتقال بخشی از اختیارات دستگاه‌های اجرایی دولتی به مدیریت محلی	۲,۶,۱۲
	حضور فعال مدیریت محلی در شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان	۴,۵
	کاهش بروکراسی اداری (تعداد دستگاه‌های مسئول به‌منظور پیشبرد سریع و مناسب اقدامات مدیریت محلی	۲,۴,۵
	بهره‌گیری از سیاست‌ها و اقدامات تشویقی	۱,۲,۳,۵,۶,۷,۸,۱۰,۱۳,۱۵,۱۶
	برخورداوری از نیروی انسانی لازم	۵,۱۹,۱,۳,۴,۵,۶,۷,۹,۱۲,۱۳,۱
	مقررات‌زدایی و ایجاد انسجام حقوقی در حوزه قوانین و مقررات مؤثر بر مدیریت یکپارچه	۲,۴,۶,۹,۱۳
	برخورداوری از سیستم‌های نظارت مقطعی	۵,۱۱
	پشتوانه قانونی قابل‌اطمینان و انجام اصلاحات قانونی	۱,۲,۳,۵,۶,۸,۱۲,۱۴,۱۶,۱۸
یکپارچگی قوانین و منابع پایدار	ایجاد انسجام و نظم حقوقی در قوانین و مقررات	۱,۳,۴,۵,۷,۸,۱۰,۱۲,۱۳,۱۵,۱۸,۲۰
	تنظیم مناسبات کارآمد و اثربخش مالی دولت و مدیریت محلی	۲,۴,۷,۹
	تنظیم قوانین شهری بر اساس نیاز جاری شهروندان	۵,۸,۱۳,۱۶
	تدوین قوانین جدید بر اساس روابط متقابل شهروند و مدیریت محلی	۱,۲,۴,۵,۷,۸,۱۱,۱۴,۱۷,۲۰
	ارائه خدمات و تسهیلات به بخش خصوصی برای حضور فعال در عرصه مدیریت محلی	۳,۶,۷,۱۱
	ایجاد منابع درآمد پایدار شهری و عدم تکیه بر منابع درآمدی سنتی نظیر اخذ عوارض و فروش تراکم	۲,۴,۵,۷,۸,۹,۱۰,۱۲,۱۶,۱۷
	زمینه‌سازی دسترسی مدیریت محلی به بازارهای مالی	۱,۴,۵,۱۰,۱۱,۱۶,۱۸
	زمینه‌سازی برای فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی در توسعه منطقه	۴,۹,۱۳,۱۵
زمینه‌سازی برای سرمایه‌گذاری شهروندان در توسعه منطقه	۲,۵,۹,۱۲,۱۷	

ادامه جدول ۴. فرایندها و مؤلفه‌های مدیریت محلی نواحی روستایی.

فرایند	ابعاد	نویسندگان
یکپارچگی فلسطی و سیاسی در کلان‌شهر تهران	ایجاد انطباق بین تقسیمات مدیریتی و سیاسی و رفع تعارضات موجود در محدوده و حریم شهر تهران	۲،۴،۵
	توقف سیاست ایجاد شهرداری‌های جدید در منطقه کلان‌شهری تهران و کاستن از شهرداری‌های موجود	۲،۴،۵
	ایجاد انطباق بین تقسیمات مدیریت، سیاسی و رفع تعارضات موجود در محدوده و حریم	۱،۲،۳،۵،۶،۷
	یکسان نمودن تقسیمات شهری (منطقه بندی) ملاک عمل شهرداری و دیگر تهادهای خدمات‌رسانی شهری	۲،۴،۵،۷
	مستثنا شدن منطقه کلان‌شهری تهران از شمول تبصره ۱ و ۴ ماده ۳ قانون تعاریف محدوده و حریم شهر	۲،۴،۵
	نقش‌آفرینی شهرداری تهران در حوزه ایجاد روابط افقی و داوطلبانه بین نهادی در منطقه کلان‌شهری تهران	۲،۴،۵
	یکپارچه نمودن برنامه‌های بخشی توسعه در قالب چهارچوبی فراگیر و راهبردی	۲،۴،۶،۸
	احیاء نظارت بر گسترش شهر تهران	۳،۴
شهروندمداری	گسترش محدوده عمل شورای نظارت بر کل منطقه کلان‌شهری تهران	۴،۷،۹
	اطلاع‌رسانی به شهروندان در خصوص برنامه‌های توسعه شهری	۲،۳،۵،۷،۹،۱۱
	شفافیت، برابری، کارایی، پاسخگویی و پذیرا بودن	۱،۳،۴،۶،۷،۸،۱۲،۱۳،۱۵،۱۷،۱۸،۲۰
	همکاری داوطلبانه میان دولت‌های محلی	۲،۴،۹،۱۲،۱۳،۱۶
	ارتقا همبستگی اجتماعی در میان شهروندان	۱،۳،۶،۸،۹،۱۴،۱۵،۱۷
	اعتمادسازی در شهروندان نسبت به مقبولیت شهری در سیاست‌گذاری‌ها	۶،۷،۸
	تقویت جایگاه اجرایی شوراها	۲،۷،۹،۱۰
	توجه به نظرات شهروندان در تدوین برنامه‌های مدیریت محلی	۱،۵،۸،۱۱،۱۲،۱۴،۱۶
	امکان پرسش توسط شهروندان از سیاست‌گذاران در رابطه با تصمیمات آن‌ها در مورد منطقه	۵،۸،۱۰
	یکپارچگی عمومی	اصلاح رابطه بین دولت و مدیریت محلی
تقویت جایگاه مدیریت یکپارچه		۱،۳،۵،۸،۹،۱۲
استفاده از برنامه‌ریزی راهبردی		۲،۳،۶،۸،۹،۱۰
تکمیل سلسله‌مراتب نظام برنامه‌ریزی		۱،۳،۴،۵،۷،۸،۱۱،۱۶،۱۸،۲۰
تدوین طرح جامع شهر		۱،۳،۴،۵،۷،۸،۱۲،۱۶،۱۹
عدم وجود تفرق سیاسی-حکومتی در سطح مناطق		۲،۳،۴،۱۰
یکپارچگی و انسجام لازم در برنامه‌ریزی‌ها		۲،۴،۵،۷،۸،۱۱
توجه به نظرات شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری و اجرا		۱،۴،۶،۷،۸،۹،۱۵،۱۷
کاهش تمرکزگرایی در تصمیم‌گیری‌ها		۱،۲،۴،۵،۶،۷،۹،۱۲،۱۴

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

یکپارچگی اجرایی

اختیارات به مدیران محلی از دیگر راهبردهای مؤثر در یکپارچگی اجرایی است، در واقع باید اذعان نمود اجرای هر برنامه‌ای مستلزم هم‌افزایی و توجه به تمامی ظرفیت‌ها است و در مدیریت روستاهای پیراشهری به دلیل ماهیت پیوندی این امر بیش از پیش باید مورد توجه قرار گیرد.

یکپارچگی قوانین و منابع مالی

قوانین و سیاست‌های مختلف در حوزه مدیریت مناطق و تأمین منابع لازم برای مدیریت مطلوب از مهم‌ترین الزامات

یکی از الزامات مدیریت در هر حوزه‌ای ضرورت توجه به انسجام و یکپارچگی در مرحله اجرا است و بر همین اساس مؤلفه یکپارچگی اجرایی از مهم‌ترین راهبردهای مدیریت محلی مناطق روستایی شناخته می‌شود، ابعاد این مؤلفه شامل ۶ مورد است که از مهم‌ترین این ابعاد می‌توان به ضرورت توجه به نیروی انسانی ماهر و کارآمد و بهره‌گیری از سیاست‌ها و اقدامات تشویقی اشاره کرد. همچنین چابک‌سازی فعالیت‌های اجرایی و تفویض برخی

در مدیریت محلی اشاره دارند. شهروندمداری به مفهومی اشاره دارد که شهروندان به‌عنوان عوامل اصلی در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای برنامه‌های مدیریتی خود شرکت می‌کنند. در محیط روستایی، شهروندمداری شامل مشارکت فعال شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری، انجام پروژه‌های مشترک و تعامل مستمر با مدیران محلی است.

از طرفی، حکمروایی خوب به مفهومی اشاره دارد که مدیران محلی با به‌کارگیری روش‌های علمی و کارآزموده، به بهبود شرایط زندگی شهروندان و توسعه روستاها پرداخته و به دنبال عدالت و کارآمدی در عملکرد خود هستند. حکمروایی خوب در محیط روستایی شامل طراحی و اجرای برنامه‌های توسعه‌ای، محیط زیستی و اجتماعی، بهبود شبکه‌های ارتباطی و ارائه خدمات عمومی به شهروندان است.

بنابراین، می‌توان گفت که شهروندمداری به مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای برنامه‌های مدیریتی تأکید دارد، در حالی که حکمروایی خوب به بهبود شرایط زندگی شهروندان و توسعه روستاها توجه دارد. اما این دو مفهوم با یکدیگر ترکیب شده و بهبود شرایط زندگی شهروندان و توسعه روستاها در محیطی شهروندمدار به دست می‌آید.

یکپارچگی عمودی

وجود نظام تصمیم‌گیری متمرکز و عدم توجه به نقطه نظرات شهروندان در حوزه تصمیم‌گیری، همواره به‌عنوان یکی از پرچالش‌ترین فرایندهای مدیریتی شناخته می‌شود، بر همین اساس یکی از مؤلفه‌های مرتبط با مدیریت محلی، اصلاح ساختارها و ایجاد یکپارچگی عمودی است. ارزیابی مطالعات انجام‌شده در این حوزه، بیانگر توجه پژوهشگران به اصلاح ساختارها و نظام برنامه‌ریزی در مدیریت است. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که اصلاح رابطه بین دولت و مدیریت محلی، تکمیل نظام سلسله‌مراتب برنامه‌ریزی و تدوین طرح جامع شهر متناسب با محدوده پیرامونی و کاهش تمرکزگرایی در تصمیم‌گیری‌ها از مهم‌ترین راهبردهای یکپارچگی عمودی است که می‌تواند به مدیریت محلی کارآمد متناسب با کلان‌شهرها کمک شایانی نماید. مناطق روستایی پیرامون کلان‌شهرها به دلیل مجاورت با مرکز تحت تأثیر تغییرات مدیریتی شهری قرار می‌گیرند و مدیریت این مناطق وابسته به مناطق شهری است. مدیریت مطلوب محلی زمانی میسر خواهد بود که برنامه‌ریزان از مؤلفه‌های مدیریتی و تجارب موفق بتوانند استفاده نمایند و تحقق این امر مستلزم شناخت دقیق مؤلفه‌ها و ابعاد مدیریت محلی و تطبیق آن با محدوده مورد مطالعاتی است، در ارزیابی‌های صورت گرفته مرور نظام‌مند مشخص شد مدیریت محلی در قالب یکپارچگی میسر است و یکپارچگی هم در حوزه‌های مختلف ساختاری، سیاستی، مالی و قانونی، اجرایی و شهروندمداری میسر است. همان‌گونه که

انجام هر طرح و برنامه‌ای است و در مناطق پیراشهری به دلیل تعارضات منافع و تأمین هزینه‌ها این عوامل بیش‌ازپیش باید موردتوجه قرار بگیرد. بر اساس نتایج حاصل از جدول شماره ۲، در حوزه یکپارچگی قوانین و مقررات، ۱۲ بعد مشخص شده است که ایجاد انسجام و نظم حقوقی با ۱۲ مطالعه بیشترین ارجحیت و توجه به پشتوانه‌های قانونی و انجام اصلاحات با ۱۰ مطالعه در اولویت‌های بعدی قرار دارد، از سوی دیگر ایجاد منابع درآمدی، تنظیم قوانین و مقررات بر اساس نیاز شهروندان و توجه به مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی و شهروندان از دیگر ابعاد مهم یکپارچگی قانونی و مالی است که باید به آن توجه نمود به‌ویژه برای مناطق روستایی پیراشهری که از قوانین شهری تا حدودی تبعیت می‌کنند.

یکپارچگی قلمروی و سیاستی

مدیریت محلی در روستاهای پیراشهری متأثر از کلان‌شهرها نیازمند توجه به محدوده قلمرو و سیاست‌های کلان‌شهرها است. وجود روستاهای اقماری در پیرامون کلان‌شهر تهران و تعاملات روزمره بین نواحی باعث شده تا یکپارچگی قلمروی موردتوجه قرار گیرد. بر اساس مطالعات داخلی انجام‌شده در حوزه یکپارچگی قلمرویی، ۹ بعد مشخص شده است که رفع تعارضات موجود در خصوص محدوده و حریم با شش مطالعه از مهم‌ترین ابعاد است و یکپارچگی برنامه‌ها، ایجاد انطباق بین سیاست‌های مدیریتی و رفع تناقضات شهری در کلان‌شهر تهران و گسترش محدوده نظارت بر کل مناطق از دیگر عوامل تأثیرگذار است. درواقع باید گفت مدیریت محلی در نواحی روستایی باید منطبق با مدیریت شهری باشد و نمی‌توان این دو عامل را مجزا در نظر گرفت و بسیاری از سیاست‌های مدیریت محلی کلان‌شهر تهران می‌تواند بر مناطق پیراشهری تأثیرگذار باشد.

شهروندمداری

مدیریت مطلوب مستلزم جلب رضایت ذی‌نفعان در یک جامعه است. شهروندان به‌عنوان ذی‌نفعان هر جامعه‌ای شناخته می‌شوند و در فرایند مدیریت مطلوب محلی، شهروندمداری به‌عنوان یک اصل شناخته می‌شود، در بررسی مطالعات انجام‌شده در حوزه شهروندمداری می‌توان گفت حکمروایی شایسته به‌عنوان یک الزام شناخته می‌شود و دراین‌بین، شفافیت، مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی با ۱۲ مطالعه به‌عنوان مهم‌ترین بعد شهروندمداری شناخته شده است و از سوی دیگر بهره‌مندی از نظرات شهروندان در فرایند مدیریتی، توجه به جایگاه شورا و آگاهی‌رسانی و ایجاد ارتباط متقابل بین مدیران و شهروندان از دیگر ابعاد مؤثر بر شهروندمداری شناخته می‌شود.

شهروندمداری و حکمروایی خوب دو مفهوم متفاوت در مدیریت محلی هستند. این دو مفهوم به دو رویکرد متفاوت

در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای برنامه‌های مدیریتی شرکت نمی‌کنند و عمدتاً بر عهده مدیران و مسئولان منطقه است.

۳. سطح توسعه: مدیریت منطقه به‌عنوان یک سطح بزرگ‌تر، برای توسعه و پیشرفت مناطق بیشتری تلاش می‌کند، درحالی‌که مدیریت محلی معمولاً برای توسعه و پیشرفت شهرها و روستاهای خود در یک منطقه خاص تلاش می‌کند.

۴. ارتباط با مناطق دیگر: در مدیریت منطقه، ارتباط و همکاری با سایر مناطق و شهرها بسیار مهم است و برای رفع مشکلات و بهبود شرایط مناطق همکاری می‌شود. درحالی‌که در مدیریت محلی، تمرکز بیشتر بر رفع مشکلات و بهبود شرایط داخل شهر و روستاهای خود است.

بنابراین، می‌توان گفت که علاوه بر مشترکات، شاخص‌های مدیریت محلی و مدیریت منطقه در برخی جنبه‌ها تفاوت دارند و برای موفقیت در هر دو حوزه، باید به نیازهای و ویژگی‌های هر یک توجه کرد. ادعان نمود که مدیریت روستایی باید منطبق با مدیریت شهری باشد و نمی‌توان برای این روستاها الگوی مجزا در نظر گرفت.

تشکر و قدردانی

این مقاله از رساله دکتری نویسنده چهارم در گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران، استخراج شده است.

در مدل زیر مشخص شده است، جمع‌بندی مؤلفه‌های مدیریت محلی در شش حوزه مشخص شده است و این مؤلفه‌ها به هم‌وابستگی داشته و نمی‌توان آن‌ها را از هم مجزا در نظر گرفت، از سوی دیگر مدیریت محلی مستلزم رضایت‌مندی ذینفعان (اجتماع محلی) است و در این حوزه شهروندمداری به‌عنوان یک اصل در نظر گرفته شده است و شهروندمداری می‌تواند در تمامی ابعاد یکپارچگی موردتوجه قرار گیرد. در نظام برنامه‌ریزی محلی، توجه به دیدگاه‌های دست‌اندرکاران در حیطه‌های اجرایی و تدوین سیاست‌ها و قوانین باید منطبق بر خواست شهروندان و توجه به وضع موجود و مطلوب روستاهای پیراشهری باشد، از سوی دیگر باید توجه داشت که بین مناطق روستایی پیوند متقابلی وجود دارد و روستائیان هم برای دریافت خدمات خود مستلزم مراجعه به کلان‌شهر هستند همچنین بر مبنای ارزیابی مطالعات باید شاخص‌های مدیریت محلی و مدیریت منطقه، درواقع دو مفهوم متفاوت در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی هستند. در ادامه تفاوت‌های اصلی بین این دو توضیح داده می‌شود:

۱. محدوده جغرافیایی: مدیریت محلی به مدیریت شهرها و روستاها در یک منطقه خاص اشاره دارد، درحالی‌که مدیریت منطقه به مدیریت مناطق بزرگ‌تری مانند استان‌ها، مناطق ولایتی و کشورها اشاره دارد.

۲. شرکت شهروندان: شاخص‌های شهروندمداری در مدیریت محلی بسیار مهم هستند و شهروندان به‌عنوان عوامل اصلی در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای برنامه‌های مدیریتی خود شرکت می‌کنند. در مقابل، در مدیریت منطقه، شهروندان به‌طور کلی

تصویر ۱. مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه محلی در روستاهای پیراشهری. مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

References

- Badri, S. A., Saidreza, A.R. Mohammad Javad, Q. (2012). The role of local management in the physical development of rural settlements; (Case study: Aran and Bidgol cities). *Rural Research*, 4(2), 249-276.
- Barakpour, N., Asadi, I., Basirt, M. (2012). Typology of privacy and global experiences of its planning and management, *Shahrnagar Research and Education Journal*, Tehran: 12th year, numbers 56 and 57.
- Champion, T., & Hugo, G. (2017). Introduction: Moving beyond the urban-rural dichotomy. In *New forms of urbanization* (pp. 3-24). Routledge.
- Esmaili, F., Azizi, F., Khodadad, M. (2022). The effects of immigration on economic developments in the rural areas of Tehran suburbs. *Space economy and rural development*. 2022; 11 (40): 72-51
- Faizi, F., Barakpour, N. (2022). "Evaluation of the development plans of the metropolis of Tehran and its region from the perspective of the consequences of climate change". *Safa*, 32(2), 71-88. doi: 10.52547/sofeh.32.2.71
- Firouznia, Gh., Musa Kazemi, S. M., & Sadeghi Taheri, A. (2010). Studying the effect of village integration in a sample city: integrated villages in Kashan city. *Journal of Geography and Development*, 9(25), 79-96.
- Kardos, M. (2012). The reflection of good governance in sustainable development strategies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 58, 1166-1173.
- Kaya, S., Curran, P.J. (2006). Monitoring urban growth on the European side of the Istanbul metropolitan area, *international journal of applied earth observation and geoinformation* 8, 18-25.
- Khalji, M. A. (2020). Pathology of metropolitan areas with an emphasis on participatory governance, a case example: Tehran metropolis. *Urban structure and function studies*, 8(29), 7-26. doi: 10.22080/usfs.2021.3440
- Khatam, S., Ahmadi, S. A., Wathiq, M., Veisi, H. (2021). Pathology of political space management in Tehran metropolis. *Geography and Regional Urban Studies*, 11(39), 113-136. doi: 10.22111/gaj.2021.6328
- Lambton, A. (1993). Social change in Persia in the nineteenth century. *The modern Middle East: A reader*, 145-168.
- Lin, T., Sun, C., Li, X., Zhao, Q., Zhang, G., Ge, R., ... & Yin, K. (2016). Spatial pattern of urban functional landscapes along an urban-rural gradient: A case study in Xiamen City, China. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation*, 46, 22-30.
- Mahdavi, M., & Najafi Kani, A. A. (2015). Dehiari and another experience in the management of trusts in Iran, *Journal of Geographical Research*, No. 53.
- Morrison, T. H. (2014). Developing a regional governance index: The institutional potential of rural regions. *Journal of Rural Studies*, 35, 101-111.
- Moshiri Asl, Sh., & Albu Naimi, I. (2016). Investigating the impact of local management on social development (case study: residents of District 7, District 2, Tehran Municipality). *Urban Management Studies*, 9(31), 75-86.
- Mousavi, S. A., & Badri, S. A. (2013). Modern rural management, in search of a suitable solution for the development of village aid, *Ishtiaq Noor Cultural Institute*.
- Nouri, N., & Daryabari, S. J. (2017). Examining the management issues of Tehran metropolitan area in relation to the current and future trend of physical and demographic changes, *scientific-research quarterly of new attitudes in human geography*, 10th year, number 2.
- Paul, A., Sen, J. (2017). Livability assessment within a metropolis based on the impact of integrated urban geographic factors (IUGFs) on clustering urban centers of Kolkata, Cities, In press, corrected proof, Available online 8 December 2017.
- Pourkarimi, E., Zibakalam, S., Nowrozi, N., & Ebtekar, M. (2018). Compilation of the integrated urban environment management framework in Tehran metropolis. *Environmental Science and Technology Quarterly*, 21(10), 201-215. doi: 10.22034/jest.2018.18716.2749
- Portahari, M & Naqvi, A. (2012). Physical Development of Rural Settlements with Sustainable Development Approach. *Housing and rural environment*, 31(137), 53-70.
- Pradoto, W. (2012). Development patterns and socioeconomic transformation in peri-urban area: case of Yogyakarta, Indonesia. *Univerlagtuberlin*.
- Rakodi. C. (2003). Politics and performance: the implication of emerging governance arrangements for urban management
- Shafii Thabit, N., Ebrahimipour, F. (2019). The performance of local management in improving the indicators of spatial transformations of rural settlements (case study: Esfandah district in Jiroft city). *Village and sustainable development of space*, 1(4), -. doi: 10.22077/vssd.2021.4174.1024
- Sheikhi, M., Shabestar, M. (2017). Pathology of the integrated management of the metropolitan area of Tehran. *Urban and Regional Development Planning Quarterly*, 3(4), 1-34. doi: 10.22054/urdp.2019.42544.1128
- Sivaramakrishnan, L., Bandyopadhyay, S., & Sarkar, S. (2013). Sustainable Urbanisation in Kolkata.
- Sobhani, N., Salmanzadeh, S., Behnami Moghadam, M., Faraji, A. (2019). Pathology of the inner city of Tehran. *Quarterly Journal of Geography and Development*, 18(60), 239-266. doi: 10.22111/gdij.2020.5664
- Statistical Center of Iran. (2016). General population and housing census.
- Veenhuizen, R. (2002). The rural-urban interface, *ETR-RUAF*, Netherlands.